

Správa o stave odškodnenia jednotlivých obetí komunistického systému

Zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 125/1996 Z. z. o protiprávnosti a nemorálnosti komunistického systému prevzala Národná rada Slovenskej republiky na seba povinnosť komplexne upraviť osobitným zákonom zmiernenie niektorých krívd spáchaných na odporcoch komunistického režimu a na osobách, ktoré boli postihnuté jeho perzekúciami. Odvolávajú sa na uvedené ustanovenie zákona bolo v posledných troch rokoch navrhnutých viacero poslaneckých návrhov zákonov, ktoré sa snažili čiastočne riešiť uvedenú problematiku. V nadväznosti na to, sa opätovne v spoločnosti rozprúdila diskusia o potrebe odškodniť jednotlivé obeť komunistického systému a vysporiadať sa tak s perzekúciami danej doby.

Národná rada Slovenskej republiky preto svojim uznesením č. 499 zo dňa 23. septembra 2003 uložila vláde povinnosť predložiť do 31. decembra 2003 správu o stave odškodnenia jednotlivých kategórií oprávnených podľa doteraz platných zákonov a splniť uznesenie č. 2364 z 9. júla 2004.

Vláda Slovenskej republiky následne uznesením č. 1047 zo dňa 13. novembra 2003 uložila podpredsedovi vlády a ministrovi spravodlivosti predložiť na rokovanie vlády Slovenskej republiky správu o odškodnení jednotlivých kategórií obetí komunistického systému oprávnených podľa doteraz platných zákonov .

A. Právne predpisy upravujúce problematiku odškodňovania jednotlivých obetí komunistického systému prijaté od roku 1989

- zákon č.119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov

Účelom zákona bolo zrušiť odsudzujúce súdne rozhodnutia za činy, ktoré v rozpore s princípmi demokratickej spoločnosti rešpektujúcej občianske politické práva a slobody zaručené ústavou a vyjadrené v medzinárodných dokumentoch a medzinárodných právnych normách zákon označoval za trestné, umožniť tak

- rýchle preskúmanie prípadov osôb takto protiprávne odsúdených v dôsledku porušovania zákonnosti na úseku trestného konania,
- odstrániť neprimerané tvrdosti v používaní represie,
- zabezpečiť neprávom odsúdeným osobám spoločenskú rehabilitáciu a primerané hmotné odškodnenie a
- vyvodiť dôsledky proti osobám, ktoré platné zákony vedome alebo hrubo porušovali.

Priamo zo zákona sa zrušili taxatívne vymedzené právoplatné odsudzujúce súdne rozhodnutia vyhlásené v čase do 25.februára 1948 do 1.januára 1990, týkajúce sa skutkov spáchaných po 5.máji 1945 ako aj všetky ďalšie rozhodnutia v tej istej trestnej veci na ne obsahovo nadväzujúce ku dňu, keď boli vydané.

Zákon zároveň umožnil, aby sa osoby ktoré boli odsúdené za iné zločiny, trestné činy, prečiny alebo priestupky, ktoré nie sú v zákone taxatívne vymedzené v rámci § 2 a ktoré boli spáchané po 5.máji 1945 mohli domáhať prieskumného

konania ak vo veciach, v ktorých v čase od 25.februára 1948 do 1.januára 1990 bolo vyhlásené odsudzujúce súdne rozhodnutie, ktoré nadobudlo právoplatnosť.

Nárok na odškodnenie podľa tohto zákona zahŕňal najmä:

- a) náhradu za stratu na zárobku za každý mesiac za väzbu a výkon trestu odňatia slobody vo výške 2500 Kčs, pokiaľ poškodený nepožiada, aby sa mu namiesto tejto náhrady poskytla náhrada za stratu na zárobku počas väzby a výkonu trestu odňatia slobody podľa všeobecných predpisov,
- b) náhradu škody na zdraví, ku ktorej došlo v súvislosti s väzbou alebo výkonom trestu odňatia slobody, pokiaľ táto náhrada nepatrí podľa iných predpisov,
- c) náhradu trov trestného konania vo výške 200 Kčs, výkonu väzby vo výške 600 Kčs za každý mesiac väzby a výkonu trestu odňatia slobody vo výške 150 Kčs za každý mesiac výkonu trestu, pokiaľ poškodený nepožiada, aby mu bola namiesto týchto náhrad poskytnutá náhrada skutočne zaplatených trov,
- d) náhradu zaplatených trov obhajoby v pôvodnom trestnom konaní,
- e) náhradu zaplateného peňažného trestu alebo úhrnu vykonaných zrážok z odmeny za prácu pri výkone trestu nápravného opatrenia.

Na účely dôchodkového zabezpečenia sa doba väzby a výkon trestu odňatia slobody poškodeného, ktorý bol podľa tohto zákona úplne oslobodený spod obžaloby, posudzovala ako doba pokračovania v zamestnaní (pracovnej činnosti), ktoré poškodený vykonával pred vzatím do väzby (nástupom trestu), podľa predpisov o sociálnom zabezpečení. Rovnako sa posudzovala časť doby výkonu trestu, po ktorú sa trest vykonal neoprávnene, ak sa podľa tohto zákona zrušil odsudzujúci rozsudok iba čiastočne.

Poškodený mohol žiadať, aby sa mu namiesto započítania doby poskytl mesačné príplatky k dôchodku v sume:

- a) 20 Kčs za každý mesiac väzby a výkonu trestu odňatia slobody, v ktorom poškodený vykonával práce za mimoriadne ťažkých pracovných podmienok, ktoré by odôvodňovali ich posudzovanie ako zamestnanie I. alebo II. pracovnej kategórie,
- b) 15 Kčs za každý mesiac väzby a výkonu trestu odňatia slobody v ostatných prípadoch.

Príplatok k dôchodku sa poskytuje od 1.7.1990, ak bol poškodený k tomuto dňu požívateľom dôchodku. Ak sa stane poškodený požívateľom dôchodku po tomto dni, poskytuje sa príplatok k dôchodku od priznania dôchodku.

Zákon obsahuje aj úpravu výšky dôchodkov, z ktorej sa vymerali vdovský a sirotsky dôchodok, a pre poskytovanie príplatkov k týmto dôchodkom. Výška príplatku k vdovskému dôchodku je 60 %, k sirotskému dôchodku, ak ide o obojstranne osirelé dieťa 50 % a ak ide o jednostranne osirelé dieťa 30 %.

Právo žiadať odškodnenie prechádza na dedičov poškodeného, pokiaľ sú nimi deti, manžel, rodičia, a ak ich niet, súrodenci, s výnimkou nárokov, ktoré podľa Občianskeho zákonníka zanikajú smrťou poškodeného.

Ak došlo k rehabilitácii poškodeného, na ktorom sa vykonal trest smrti alebo ktorý zomrel vo väzbe, výkone trestu odňatia slobody alebo pri inom nezákonnom zbavení osobnej slobody v súvislosti s činmi uvedenými v § 1, patrí oprávneným

osobám popri nárokoch, ktoré na ne prešli podľa § 26, jednorazové odškodnenie vo výške 100 000 Kčs. Nárok na výplatu tejto sumy má osoba, ktorej zomrelý poskytoval alebo bol povinný poskytovať výživu. Ak vznikne tento nárok viacerým osobám, rozdelila sa uvedená suma medzi ne rovnakým dielom.

V zmysle § 23 ods. 5 zákona sa náhrada nepresahujúca 30 000 Kčs mala vyplatiť v hotovosti. Pri náhradách presahujúcich túto sumu sa vyplatí 20% priznanej náhrady, najmenej však 30 000 Kčs v hotovosti; zvyšok v zúročiteľných štátnych dlhopisoch splatných najneskôr do piatich rokov. Zároveň zákon obsahoval splnomocňovacie ustanovenie, v zmysle ktorého mala vláda ustanoviť nariadením

- podmienky a spôsob určovania výšky náhrady za stratu na zárobku vzhľadom na zmeny, ktoré nastali vo vývoji mzdovej úrovne,
- podrobnosti na vykonanie ustanovenia odseku 5, najmä rozsah emisií štátnych dlhopisov, podmienky ich vydávania a splácanie a mieru zúčenia.

Pri uplatňovaní nárokov sa postupovalo podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom.

Na vykonanie zákona vláda Českej a Slovenskej Federatívnej republiky prijala **nariadenie č. 532/1990 Zb.** o vydaní štátnych dlhopisov na úhrady pohľadávok z priznaných odškodnení, ktoré bolo novelizované nariadením č. 556/1992 Zb. V zmysle uvedeného nariadenia sa na úhrady pohľadávok z priznaných odškodnení podľa zákona č.119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii, pokiaľ sa úplne alebo čiastočne nevyrovnajú v hotovosti, vydali zúročiteľné štátne dlhopisy. Celkový rozsah vydávaných dlhopisov sa ustanovil až do sumy 4,5 mld Kčs. Dlhopisy sa vydávali v hodnotách po 1000 Kčs a 10 000 Kčs v slovenskom jazyku, v hodnotách po 5000 Kčs a 20 000 Kčs v českom jazyku. Zúčenie dlhopisu sa ustanovilo na 5% ročne.

Uvedené nariadenie bolo zrušené pre Slovenskú republiku nariadením vlády Slovenskej republiky **č. 302/1996 Z.** z. o vydaní štátnych rehabilitačných dlhopisov. V zmysle nariadenia vlády č. 302/1996 Z. z. sa vydávajú zúročiteľné štátne dlhopisy na úhrady priznaných odškodnení, ktoré sa nevyplácajú v hotovosti v objeme emisie dlhopisov najviac 300 000 000 Sk. Dlhopisy sa vydávajú v menovitej hodnote 1 000 Sk. Výnos dlhopisu sa určil pevnou úrokovou sadzbou, a to 5 % ročne zo zostatku nesplatennej menovitej hodnoty dlhopisu, a vypláca sa súčasne so splátkou ročnej výšky menovitej hodnoty dlhopisu.

- **zákon č. 298/1990 Zb. o úprave niektorých majetkových vzťahov rehoľných rádov a kongregácií a arcibiskupstva olomouckého v znení zákona č. 338/1991 Zb.**

Zákon mal za cieľ riešiť na nápravu krívd spôsobených rehoľným rádom a kongregáciám v päťdesiatych rokoch, najmä protiprávnym odňatím ich nehnuteľného majetku. V tejto súvislosti bol navrátený nehnuteľný majetok jednotlivým rádom a kongregáciám a arcibiskupstvu olomouckému podľa príloh zákona. Novelou zákona sa za vlastníctvo jednotlivých rádov a kongregácií a arcibiskupstva olomouckého k 1. augustu 1991 vyhlásil aj hnutel'ný majetok, ktorý

bol k 10.4.1950 umiestnený v nehnuteľnostiach uvedených v prílohách č. 1 a 2 zákona, pokiaľ existoval a bolo známe, kde sa uvedený hnutelný majetok nachádza.

- **zákon č. 403/1990 Zb. o zmiernení niektorých majetkových krívd v znení neskorších predpisov**

Zákon sa vzťahoval na následky majetkových krívd spôsobených fyzickým a súkromným právnickým osobám odňatím vlastníckeho práva k nehnuteľným, prípadne hnutelným veciam podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. o opatreniach týkajúcich sa niektorých vecí užívaných organizáciami socialistického sektoru, podľa zákona č. 71/1959 Zb. o opatreniach týkajúcich sa niektorého súkromného domového majetku, a znárodnením zoštátnením na základe výmerov niektorých odvetvových ministerstiev, vydaných po roku 1955 a odvolávajúcich sa na znárodňovacie predpisy z roku 1948. Za odňatie vlastníckeho práva podľa tohto zákona sa považoval aj prechod vlastníckeho práva na základe kúpnej zmluvy podľa § 4 ods. 1 a 2 vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb.

Zmiernenie následkov majetkových krívd podľa tohto zákona spočívalo vo vydaní veci fyzickej alebo súkromnej právnickej osobe, ktorej bola odňatá na základe predpisov uvedených v § 1, v poskytnutí peňažnej náhrady alebo vo vydaní kúpnej ceny alebo v doplatku rozdielu medzi peňažnou náhradou a kúpnu cenou

- **zákon č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov**

Zákon sa vzťahuje na zmiernenie následkov niektorých majetkových a iných krívd, ktoré vznikli občianskoprávnymi a pracovnoprávnymi úkonmi a správными aktmi, urobenými v období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990 (ďalej len "rozhodné obdobie") v rozpore so zásadami demokratickej spoločnosti, rešpektujúcej práva občanov vyjadrené Chartou Organizácie Spojených národov, Všeobecnou deklaráciou ľudských práv a nadväzujúcimi medzinárodnými paktmi o občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. Zákon tiež upravuje podmienky uplatňovania nárokov vyplývajúcich zo zrušených výrokov o treste prepadnutia majetku, prepadnutia veci alebo zhabania veci, ako aj spôsob náhrady a rozsah týchto nárokov.

Zákon upravil oblasť

1. občianskoprávných vzťahov a správnych vzťahov
2. oblasť trestnoprávných vzťahov
3. oblasť pracovnoprávných vzťahov a vzťahov sociálneho zabezpečenia

AD 1: V zmysle § 2, zákona zmiernenie následkov majetkových a iných krívd spôsobených občianskoprávnymi úkonmi, správными aktmi alebo inými protiprávnymi postupmi, ku ktorým došlo v rozhodnom období, spočíva vo vydaní veci alebo v poskytnutí finančnej náhrady alebo v zrušení niektorých správnych aktov, prípadne v úpravách v oblasti sociálneho zabezpečenia,

- a) ak je to v zákone výslovne ustanovené,
- b) ak k nim došlo na základe ustanovení právnych predpisov, ktoré tento zákon zrušuje, alebo

c) ak bol dôsledkom politickej perzekúcie alebo postupu porušujúceho všeobecne uznávané ľudské práva a slobody.

V prípade občianskoprávných vzťahov oprávnenou osobou je fyzická osoba, ktorej vec prešla do vlastníctva štátu v taxatívne vymedzených prípadoch, pokiaľ je štátnym občanom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a má trvalý pobyt na jej území. Ak oprávnená osoba, ktorej vec prešla do vlastníctva štátu zomrela pred uplynutím lehoty na uplatnenie nároku, alebo ak bola pred uplynutím tejto lehoty vyhlásená za mŕtvu, sú oprávnenými osobami jej dedičia pokiaľ sú štátnymi občanmi Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a majú trvalý pobyt na jej území.

Povinnosť vydať vec sa vzťahuje na tie prípady, keď v rozhodnom období vec prešla na štát

- a) podľa § 453a Občianskeho zákonníka alebo podľa § 287a zákona č. 87/1950 Zb. v znení zákona č. 67/1952 Zb.,
- b) na základe vyhlásenia a zmluvy o postúpení pohľadávok pre prípad vystaňovania (tzv. renunciačné vyhlásenie),
- c) v prípadoch, keď občan zdržiavajúci sa v cudzine vec zanechal na území republiky,
- d) zmluvou o darovaní nehnuteľnosti uzavretou darcom v tiesni
- e) v dražobnom konaní vykonanom skrátenou formou na úhradu pohľadávky štátu,
- f) na základe súdneho rozhodnutia, ktorým sa vyhlásila za neplatnú zmluva o prevode majetku, ktorou občan pred odchodom do cudziny previedol vec na iného, ak dôvodom neplatnosti bolo opustenie republiky. V takom prípade je však oprávnenou osobou nadobúdateľ podľa uvedenej zmluvy, a to aj pokiaľ táto zmluva nenadobudla účinnosť,
- g) na základe kúpnej zmluvy uzavretej v tiesni za nápadne nevýhodných podmienok,
- h) na základe odmietnutia dedičstva v dedičskom konaní, urobeného v tiesni,
- i) vyvlastnením za náhradu, pokiaľ vec existuje a nikdy neslúžila účelu, na ktorý bola vyvlastnená,
- j) vyvlastnením bez vyplatenia náhrady,
- k) znárodnením vykonaným v rozpore s vtedy platnými zákonnými predpismi.

V zákonom ustanovených prípadoch bolo možné namiesto vydania veci poskytnúť oprávnenej osobe finančnú náhradu.

V prípade správnych vzťahov oprávnenými osobami sú osoby, ktorých vec prešla do vlastníctva štátu na základe rozhodnutí, ktorými bol uložený podľa zákona č. 88/1950 Zb. trest prepadnutia majetku. Oprávnenými osobami sú takisto fyzické osoby, ktorým spôsobili inú krivdu orgány štátnej správy, ktorých rozhodnutia sú podľa ustanovení zákona zrušené (napr. rozhodnutia o zaradení do tábora nútených prác, rozkazy, ktorými boli občania označení za politicky nespoľahlivých zaradení v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác po dobu základnej vojenskej služby a výnimočného vojenského cvičenia, rozhodnutia, ktorými boli žiaci a študenti vylúčení zo štúdia na školách poskytujúcich stredné alebo vyššie vzdelanie a na vysokých školách).

Príslušný ústredný orgán štátnej správy republiky bol v zmysle zákona povinný poskytnúť peňažnú náhradu za dobu strávenú v tábore nútených prác alebo v pracovnom útvare v rozsahu a za podmienok ustanovených v § 23 zákona č.

119/1990 Zb. v znení zákona č. 47/1991 Zb. Rehoľníkom a kňazom internovaným v centralizovaných kláštoroch s režimom obdobným táborem nútených prác prislúchal nárok na odškodnenie za dobu takej internácie najviac sumou 60 000 Sk. Študijné rehabilitácie sa spravujú pokynom príslušného rezortného ministra.

AD 2: V prípade trestnoprávnych vzťahov oprávnenými osobami sú osoby rehabilitované podľa zákona č. 119/1990 Zb., ak spĺňajú podmienky ustanovené týmto zákonom a v prípade ich úmrtia alebo vyhlásenia za mŕtveho ich dedičia. Oprávnenými osobami sú aj tí, ktorým vznikol nárok na odškodnenie podľa § 27 ods. 1 písm. f) zákona č. 82/1968 Zb. o súdnej rehabilitácii (vrátenie vecí alebo majetku, ak bol uložený trest prepadnutia veci alebo trest prepadnutia majetku; ak vrátenie nie je dobre možné alebo účelné, nahradia sa veci peniazmi; za hnutelné veci, ktoré môžu byť v osobnom vlastníctve), pokiaľ ide o nehnuteľné veci, ktoré im neboli vrátené.

AD 3: Zákon vyslovil za neplatné právne úkony, ktorými došlo v rozhodnom období ku skončeniu pracovného vzťahu z dôvodu politickej perzekúcie alebo postupu porušujúceho všeobecne uznávané ľudské práva a slobody. Na žiadosť toho, ktorého pracovný vzťah sa skončil z dôvodov uvedených v zákone, vydala mu o tom osvedčenie organizácia, v ktorej bol v pracovnom vzťahu, alebo jej právny nástupca, a ak niet ani nástupcu, ústredný orgán, do ktorého pôsobnosti by organizácia, prípadne jej činnosť v čase podania žiadosti patrila. Ak ten, ktorého pracovný pomer takto skončil už nežil, mohli žiadosť podať jeho manžel alebo deti.

Neplatnosť právneho úkonu podľa § 21 zákona však neobnovila skončený pracovný vzťah a nezakladala ani nárok na náhradu mzdy, náhradu škody ani na iné plnenia súvisiace s trvaním pracovného vzťahu. Zákon však dával možnosť, aby ten, ktorého pracovný vzťah sa skončil z dôvodov uvedených v § 21, požiadal do šiestich mesiacov odo dňa účinnosti zákona, aby ho organizácia, ktorá bola účastníkom pracovného vzťahu, znova zamestnala. Táto organizácia bola povinná ho zamestnať na mieste zodpovedajúcom pracovnej zmluve platnej v čase skončenia pracovného vzťahu, pokiaľ spĺňal predpoklady a požiadavky pre výkon takej práce a organizácia mala možnosť ho zamestnať.

Zákon vyhlásil za neplatné aj rozhodnutie, ktorým orgán príslušný na vykonávanie sociálneho zabezpečenia umelcov rozhodol o skončení účasti na sociálnom zabezpečení umelcov a o tom, že sociálne zabezpečenie umelca nevzniká.

V prípadoch, keď bolo skončenie pracovného pomeru podľa zákona neplatné alebo ak bola určená neplatnosť právneho úkonu, na ktorého základe sa skončil pracovný vzťah, považovala sa na účely dôchodkového zabezpečenia doba od skončenia tohto pracovného vzťahu do dňa vzniku nároku na starobný, invalidný alebo čiastočný invalidný dôchodok, najdlhšie však do dňa účinnosti tohto zákona, za dobu zamestnania.

Za účelom zmiernenia krívd spôsobených vylúčením zo štúdia študentov vysokých škôl sa doba ich vysokoškolského štúdia hodnotila na účely dôchodkového zabezpečenia tak, že sa rok štúdia včítane rokov predpísaných pre ukončenie tohto

štúdia, ktoré nebolo možné z dôvodov vylúčenia absolvovať, započítava ako dva roky zamestnania.

Ak došlo k neplatnému ukončeniu služobného pomeru vojakov z povolania alebo príslušníkov ozbrojených zborov, posudzujú sa nároky na sociálne dávky vyplývajúce zo zákonov o služobných pomeroch týchto osôb, ako keby boli prepustené z reorganizačných dôvodov.

Ak došlo v súvislosti s výkonom trestu odňatia slobody alebo s výkonom práce v tábore nútených prác alebo v pracovnom útvare alebo s výkonom služby vo vojenskom tábore nútených prác k úmrtiu občana, poskytne sa manželke, deťom, a ak ich niet, rodičom poškodeného jednorazové odškodnenie vo výške 100 000 Kčs v hotovosti.

Na vykonanie jednotlivých ustanovení zákona boli prijaté

- nariadenie vlády Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky **č. 174/1991 Zb.** ktorým sa vykonáva zákon o mimosúdnych rehabilitáciách
- vyhláška Federálneho ministerstva financií **č. 222/1991 Zb.** o spôsobe náhrady osobám, ktorým boli skrátené nároky z individuálneho dôchodkového pripoistenia podľa vyhlášky č. 117/1955 Ú.v. (Ú.l.), ktorou sa vyhlasujú niektoré opatrenia ministra financií o individuálnom dôchodkovom pripoistení
- nariadenie vlády Slovenskej republiky **č. 289/1991 Zb.** o výške finančnej náhrady vyplatenej v hotovosti pri mimosúdnych rehabilitáciách.
- **zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov**

Predmetom zákona bolo mimo iných zmierniť následky niektorých majetkových krívd, ku ktorým došlo voči vlastníkom poľnohospodárskeho a lesného majetku v období rokov 1948 až 1989.

Predmetom reštitúcií boli pôdohospodárske nehnuteľnosti (pozemky tvoriace lesný a poľnohospodársky pôdny fond a prislúchajúce stavby), ktoré prešli na štát alebo inú právnickú osobu.

V zákone sú uvedené aj dôvody prechodu vlastníctva na štát v § 6, ktoré možno považovať za prípad, keď sa odškodňuje osoba, ktorá za svoje postoje a činy namierené proti vtedajšiemu režimu bola odsúdená a v dôsledku rozsudku jej bolo odobraté aj vlastníctvo k poľnohospodárskym či lesným nehnuteľnostiam.

Jedná sa o dôvody uvedené v § 6 ods. 1 písm. a) a c). V týchto prípadoch je oprávnenou osobou, ktorej sa vydajú nehnuteľnosti, ktoré prešli na štát alebo na inú právnickú osobu v dôsledku

- výroku o prepadnutí majetku, prepadnutí veci alebo zhabaní veci v trestnom konaní, prípadne v trestnom konaní správnom podľa prvých predpisov, ak bol výrok zrušený podľa osobitných predpisov,
- postupu podľa § 453a Občianskeho zákonníka alebo podľa § 287a zákona č. 87/1950 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení zákona č. 67/1952 Zb.

Splnením reštitučného titulu a splnením podmienky oprávnenej osoby boli takéto nehnuteľnosti vrátené.

Správny orgán, ktorý zabezpečoval konanie a rozhodol o vydaní nehnuteľností nevedol zvláštnu evidenciu takýchto prípadov, čiže sa dnes nedá zistiť koľko nárokov bolo uplatnených a ani rozsah či cena vydaných nehnuteľností.

- **zákon Slovenskej národnej rady č. 319/1991 Zb. o zmiernení niektorých majetkových a iných krívd a o pôsobnosti orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v oblasti mimosúdnych rehabilitácií v znení neskorších predpisov**

Zákon upravil zmiernenie niektorých majetkových a iných krívd, ktoré vznikli v dôsledku platnosti alebo osobitného použitia niektorých právnych predpisov alebo na základe iných dôvodov len na území Slovenskej republiky, podmienky uplatňovania nárokov, rozsah týchto nárokov a spôsob náhrady, pôsobnosť ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v oblasti mimosúdnych rehabilitácií a postup pri uplatnení nároku Slovenskej republiky na veci, ak niet oprávnenej osoby alebo, ak si na vec v určenej lehote neuplatní nárok žiadna oprávnená osoba.

Ako osobitný dôvod odškodnenia zákon ustanovil

1. násilné odvedenie do Zväzu sovietskych socialistických republík a do táborov, ktoré mal Zväz sovietskych socialistických republík zriadené v iných štátoch v rokoch 1944 až 1946, a oprávneným osobám sa poskytla peňažná náhrada za dobu odvedenia a za smrť, ktorá nastala v čase odvedenia, v rozsahu obdobne podľa zákona č. 119/1990 Zb.

2. násilne vystaňovanie z bydliska na základe výmeru alebo oznámenia národného výboru v rokoch 1948 až 1952 vydaného podľa osobitného predpisu, alebo aj bez výmeru alebo oznámenia, ako aj rozhodnutí "zvláštnej komisie" a orgánov komunistickej strany v rokoch 1952 a 1953.

AD 1: Oprávnenou osobou je v zmysle zákona fyzická osoba, ktorá bola protiprávne násilne odvedená ako civilná osoba jednotkami Ministerstva vnútra Zväzu sovietskych socialistických republík alebo Štátnou bezpečnosťou do Zväzu sovietskych socialistických republík alebo táborov, ktoré mal Zväz sovietskych socialistických republík zriadené v iných štátoch, z terajšieho územia Slovenskej republiky, je štátnym občanom Slovenskej republiky a má na jej území trvalý pobyt alebo pochádza z terajšieho územia Slovenskej republiky a žijú tu jej potomkovia. Ak oprávnená osoba zomrela prešiel nárok na dedičov.

AD 2: Oprávnená osoba má nárok na

a) vydanie nehnuteľnosti, ktorá bola v jej vlastníctve v čase násilného vystaňovania podľa osobitného predpisu,

b) poskytnutie finančnej náhrady za násilné vystaňovanie a za hnutel'ný majetok, ak bol v byte pri mobilnom vystaňovaní ponechaný alebo pri preprave poškodený alebo zničený, a to vo výške 60 000 Kčs na jednu domácnosť,

c) jednorazové finančné odškodnenie za vykonávanie nanútenej práce podľa rozhodnutia správneho orgánu vo výške 15 000 Kč na jednu domácnosť a ukončený celý rok, najviac vo výške 60 000 Kčs; ak je táto doba kratšia ako celý rok, ale

najmenej šesť mesiacov, jednorazové finančné odškodnenie sa vyplatí v pomernej výške,

d) posudzovanie nanútenej práce [písmeno c)] ako zamestnanie v I. pracovnej kategórii za preukázanú dobu,

e) študijnú rehabilitáciu podľa osobitného predpisu.

Na vykonanie zákona bola vydaná vyhláška Ministerstva financií Slovenskej republiky **č. 392/1991 Zb.**, ktorou sa ustanovuje postup podľa § 34 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách.

- **zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 282/1993 Z. z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam v znení zákona č. 97/1992 Z. z.**

Cieľom zákona bolo mimo iných zmierniť následky niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam odňatím vlastníckeho práva k nehnuteľným veciam a hnuťelným veciam na základe rozhodnutí štátnych orgánov, občianskoprávných a správnych aktov vydaných v období od 8. mája 1945.

Reštitučné nároky sa týkali predovšetkým Rímskokatolíckej cirkvi, Gréckokatolíckej cirkvi, Evanjelickej cirkvi a.v., Reformovanej kresťanskej cirkvi a židovských náboženských obcí. Hnuťelné a nehnuteľné veci sa vydávali oprávneným osobám v stave, v akom sa nachádzali ku dňu účinnosti zákona t.j. k 01.01.1994. Zákon nepredpokladal poskytovanie finančných ani vecných náhrad.

- **zákon 125/1996 Z.z. Národnej rady Slovenskej republiky o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému**

Národná rada Slovenskej republiky priamo týmto zákonom ustanovila „Každému, kto bol komunistickým režimom nespravodlivo postihnutý, prispel k jeho pádu a k znovunastoleniu demokracie na Slovensku a nepodieľal sa na zločinoch komunizmu, patrí vďaka.“. Zároveň bolo týmto zákonom priamo deklarované, že režim založený na komunistickej ideológii, ktorý rozhodoval o riadení štátu a osudoch občanov v bývalom Československu od 25. februára 1948 do 17. novembra 1989, bol odsúdeniahodný.

V rámci § 5 sa ustanovilo, že súd na návrh zruší alebo zmierni trest uložený za trestný čin, na ktorý sa nevzťahuje rehabilitácia podľa zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov, ak sa v priebehu konania preukáže, že konanie odsúdeného smerovalo k ochrane základných ľudských a občianskych práv a slobôd nie zjavne neprimeranými prostriedkami. Na účely tohto konania sa primerane použijú ustanovenia § 4 a nasl. zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii.

Zákon zároveň obsahuje ustanovenie (§ 6), na základe ktorého mal byť prijatý zákon, prostredníctvom ktorého bude upravené zmiernenie niektorých krívd spáchaných na odporcoch komunistického režimu a na osobách, ktoré boli postihnuté jeho perzekúciami.

- **zákon č. 462/2002 Z. z. o poskytnutí jednorazového peňažného príspevku politickým väzňom a pozostalým manželkám v znení neskorších predpisov**

V súvislosti so zmiernením krívd spôsobených komunistickým režimom v rokoch 1948 - 1989 politickým väzňom na Slovensku vymedzuje zákon v nadväznosti na zákon č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov oprávnené osoby, rozsah a spôsob poskytnutia jednorazového finančného príspevku politickým väzňom a ich rodinným príslušníkom a orgán príslušný na poskytnutie príspevku.

Oprávnenou osobou je občan Slovenskej republiky, ktorý bol aspoň tri mesiace väznený a bol rehabilitovaný podľa osobitného predpisu. Ak bola oprávnená osoba podľa odseku 1 väznená aspoň jeden rok, nárok na príspevok prechádza jej smrťou na vdovu a vdovca, aj keď uzavreli nové manželstvo a ak ho niet, na deti. Ak podľa osobitného predpisu došlo k rehabilitácii osoby, ktorá bola väznená aspoň tri mesiace a počas väznenia zomrela, nárok na príspevok má vdova alebo vdovec, aj keď uzavreli nové manželstvo, a ak ich niet, deti. Ustanovenia o poskytnutí jednorazového odškodnenia podľa osobitného predpisu nie sú dotknuté.

Výška príspevku oprávnenej osoby, ktorá bola väznená aspoň jeden rok, je 80 000 Sk. Za každý začatý rok od druhého roku väznenia sa príspevok zvyšuje o 3 000 Sk za rok. Výška príspevku osôb vdov/vdovcov je polovica príspevku. V prípade, že majú nárok viaceré osoby, rozdelí sa príspevok medzi ne rovnakým dielom. Výška príspevku oprávnenej osoby, ktorá bola väznená aspoň tri mesiace, je 20 000 Sk.

Výška príspevku osôb, ktoré majú nárok na príspevok po rehabilitovaných osobách, ktoré vo väzení zomreli a boli väznení aspoň tri mesiace, je 40 000 Sk a po väznených aspoň jeden rok je 80 000 Sk. Ak majú nárok viaceré osoby, rozdelí sa príspevok medzi ne rovnakým dielom.

B. Výška finančných prostriedkov, ktoré boli v súvislosti s jednotlivými právnymi predpismi použité:

Za obdobie rokov 1992 – 2003 poskytlo **Ministerstvo financií Slovenskej republiky** oprávneným osobám finančné náhrady spolu v sume **300 923 461,- Sk** a boli vrátené kúpne ceny v celkovej sume **6 715 054,- Sk**. Podrobnosti sú uvedené v prílohe č. 1

Spolu bolo za obdobie rokov 1992 – 2003 odškodnených Ministerstvom financií Slovenskej republiky podľa uvedených právnych predpisov 1 355 osôb (občanov). V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že konania o nárokoch na finančnú náhradu podľa zákona o mimosúdnych rehabilitáciách nie sú ukončené.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky je príslušné na poskytnutie finančnej náhrady podľa § 13 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o mimosúdnych rehabilitáciách“) v prípadoch, keď na základe titulov uvedených v § 6, 16 a 20 uvedeného zákona vec prešla v rozhodnom období na štát a jej vydanie in natura nie je možné. Ministerstvo financií

Slovenskej republiky je tiež príslušné na vrátenie kúpnej ceny podľa § 11 a § 11a zákona o mimosúdnych rehabilitáciách.

Okruh oprávnených osôb je vymedzený v ust. § 3 ods. 1 a 2 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách tak, že návrh si môžu uplatniť fyzické osoby, ktorých vec prešla do vlastníctva štátu, resp. ich právni nástupcovia, pokiaľ boli štátnymi občanmi Českej a Slovenskej Federatívnej republiky (Česká republika a Slovenská republika sú jej právnymi zástupcami) a majú trvalý pobyt na jej území.

Spôsob poskytnutia finančnej náhrady je upravený v ust. § 13 ods. 5 a 6 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách a v ust. § 8 ods. 1 zákona SNR č. 319/1991 Zb. v znení neskorších predpisov. V zmysle uvedených ustanovení finančnú náhradu poskytuje Ministerstvo financií Slovenskej republiky v hotovosti vo výške určenej osobitným predpisom (nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 289/1991 Zb. o výške finančnej náhrady vyplatené v hotovosti pri mimosúdnych rehabilitáciách) v sume 10 000,- Sk a zvyšok v cenných papieroch, ktoré nemajú povahu štátneho dlhopisu (§ 13 ods. 5 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách). Avšak ak oprávnená osoba nie je uvedená v § 3 ods. 1 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách (čiže nejde o pôvodného vlastníka odňatého majetku), vydá sa finančná náhrada oprávnenej osobe podľa § 3 ods. 2 zákona, a to iba v cenných papieroch (§ 13 ods. 6 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách).

V zmysle ust. § 8 ods. 1 zákona SNR č. 319/1991 Zb. v znení neskorších predpisov, ak sa finančná náhrada poskytuje aj vydaním cenných papierov, Ministerstvo financií Slovenskej republiky potvrdí nárok na ich vydanie a postúpi vec na ďalšie opatrenie Fondu národného majetku Slovenskej republiky, ktorý zabezpečí vydanie cenných papierov oprávnenej osobe; zároveň vyrozumie oprávnenú osobu o postúpení veci tomuto fondu. Fond národného majetku Slovenskej republiky zabezpečoval cenné papiere do roku 2002 vydaním akcií Reštitučného investičného fondu a. s. Bratislava. V súčasnosti Fond národného majetku Slovenskej republiky pripravuje vydávanie cenných papierov oprávneným osobám formou zmeniek.

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky sa uvedenou problematikou zaoberalo bezprostredne od roku 1990 najskôr na základe „príkazu ministra č.3 zo 17. januára 1990“ ktorým bola zároveň zriadená „rehabilitačná komisia“, neskôr sa postupovalo podľa zákona č.87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách.

Okruh oprávnených osôb tvorili všetci pedagogickí a ďalší zamestnanci škôl a školských zariadení ktorým bolo ukrivdené v čase od 25. februára 1948. Podľa poznatkov ministerstva školstva boli obdobné „rehabilitačné komisie“ zriaďované v pôsobnosti jednotlivých „odborov školstva a kultúry“ na úrovni krajských orgánov štátnej správy. Archívne materiály z činnosti týchto komisií však nemá ministerstvo školstva k dispozícii.

Spôsob odškodnenia oprávnených osôb bol výhradne v morálnej podobe a to formou audiencie u ministra v rámci ktorej bol dotknutej osobe odovzdaný osobný list ministra v ktorom sa minister ospravedlnil v mene ministerstva za spáchané krivdy a list poskytoval doklad o plnej rehabilitácie dotknutej osoby. V tejto súvislosti boli tiež vytvorené všetky predpoklady pre ich znovu začlenenie do pozícií v rezorte školstva.

Z uvedeného vyplýva že rehabilitácie si nevyžiadali nárok na štátny rozpočet. Z dostupných archívnych dokladov je preukázané, že o rehabilitáciu sa na ministerstve školstva uchádzalo celkom 48 občanov, z uvedeného počtu bolo 33 občanov rehabilitovaných, piatim občanom bola ich žiadosť na základe šetrenia zamietnutá a 10 prípadov bolo z dôvodu nepreukázaných dôkazov nedoriešených.

Ministerstvo obrany Slovenskej republiky - v rokoch 1992 až 1995 bolo na Vojenský úrad pre právne zastupovanie Bratislava doručených spolu 325 žiadostí o odškodnenie poškodenia zdravia, prípadne odškodnenie úmrtia týchto osôb v súvislosti s výkonom služby vo vojenskom tábore nútených prác.

Spolu bolo Vojenským úradom pre právne zastupovanie Bratislava z týchto dôvodov odškodnených 52 žiadateľov v celkovej výške **701.958,- Sk**, z toho 4 žiadatelia podľa § 29 ods. 5 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách v celkovej výške **400.000,- Sk**.

Ministerstvo obrany Slovenskej republiky nedisponuje ďalšími informáciami o iných spôsoboch odškodnenia týchto osôb (napr. podľa § 24 ods. 4, § 29 ods. 3 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách). V spisovom fonde Ministerstva obrany Slovenskej republiky sa k 20. januáru 2004 nachádza celkovo 6736 vybavených spisov žiadostí o vydanie potvrdenia o výkone vojenskej služby vo vojenskom tábore nútených prác za podmienok uvedených v § 18 ods. 1 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách, z uvedeného počtu žiadostí v 4625 prípadoch bolo potvrdenie vydané.

V spisovom fonde Ministerstva obrany Slovenskej republiky sa ďalej nachádza celkovo 1731 vybavených spisov žiadostí o vydanie osvedčenia o skončení služobného pomeru bývalých vojakov z povolania v období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990 z dôvodu politickej perzekúcie alebo postupu porušujúceho všeobecne uznávané ľudské práva a slobody podľa § 21 ods. 1 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách, z toho v 1186 prípadoch bolo osvedčenie vydané.

Ministerstvo obrany Slovenskej republiky nedisponuje informáciou o počte osôb rehabilitovaných podľa § 22 ods. 7 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách v rámci svojej pôsobnosti.

V dôchodkovom zabezpečení vojakov sa odškodňovanie uskutočňuje v súlade so zákonom o mimosúdnych rehabilitáciách, ako aj v súlade so zákonom č. 119/1990 Zb. o súdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov. V súlade s ustanovením § 24 ods. 1, 3 a 6 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách bol uskutočnený výpočet dôchodku (starobného, invalidného alebo čiastočne invalidného dôchodku bývalého vojaka z povolania), pokiaľ bol výhodnejší výpočet dôchodku podľa § 24 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách, ako vyplácaný dôchodok, bola upravená výška dôchodku najskôr však od 1. apríla 1991. Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia v Bratislave prevzal výplatu dôchodku rehabilitovaného vojaka zo všeobecného systému sociálneho zabezpečenia, pokiaľ bol dôchodok vyplácaný vo všeobecnom systéme a s dopočtom doby mimosúdnej rehabilitácie splnil vojak nárok na dôchodok zo sociálneho zabezpečenia vojakov. V súlade s § 30 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách bolo ďalšie odškodnenie vojakov riešené doplatkami na odchodnom.

Výšku finančných prostriedkov, ktorá bola v súvislosti s realizáciou rehabilitácií v sociálnom zabezpečení vojakov vynaložená, nie je možné určiť, nakoľko sa jedná individuálne prepočty. Maximálne zvýšenie dôchodku predstavovalo sumu vo výške 1.500,- Sk. Podobne nie je možné vyčíslenie príplatkov k dôchodku, ktoré nie sú osobitne vyznačené v elektronickej evidencii. Nie je možné určiť ani výšku vynaložených prostriedkov na doplatky na odchodnom, ktoré boli vyplácané decentralizovane (bývalými krajskými vojenskými správami).

Počet vyplácaných dôchodkov rehabilitovaných vojakov, prípadne pozostalých po rehabilitovaných vojakoch Vojenským úradom sociálneho zabezpečenia v Bratislave je 438.

Podľa stanoviska ministerstva obrany údaje o ďalších spôsoboch rehabilitácií v pôsobnosti Ministerstva obrany Slovenskej republiky, napr. podľa § 3 a nasl. zákona o mimosúdnych rehabilitáciách nie je možné v súčasnosti zistiť.

Podľa údajov **Sociálnej poisťovne** počet odškodnených v dôchodkovom zabezpečení podľa zákona č. 119/1990 Zb. je 2614 osôb, podľa zákona č. 87/1991 Zb. a podľa zákona č. 319/1991 Zb. v oblasti mimosúdnych rehabilitácií je 3900 odškodnených osôb.

Prehľad o finančných prostriedkoch vynaložených na súdne a mimosúdne rehabilitácie v rokoch 1991 až 2003 je uvedený v prílohe č. 2.

Prostredníctvom Sociálnej poisťovne sa realizuje aj výplata jednorazového finančného príspevku podľa § 4 zákona č. 462/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov. Príspevok bol priznaný 1716 oprávneným osobám v celkovej výške **97 862 134,14 Sk**. Prehľad je uvedený v prílohe č. 3.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky postupovalo podľa zákonov č. 319/1991 Zb. a 87/1991 Zb. Oprávneným osobám sa poskytlo finančné odškodnenie. Časť odškodnenia 30 000 Sk sa vyplácala v hotovosti a zvyšok v štátnych dlhopisoch. V prípade osôb násilne vystahovaných to bolo 10 000 Sk vyplácaných v hotovosti, zvyšok 50 000 Sk v cenných papieroch Reštitučného investičného fondu.

Výška finančných prostriedkov sa vzhľadom k absencii centrálného evidovania odškodnených osôb nedá položkovo vyčísliť. Z dostupných údajov však vyplýva, že na účely mimosúdnych rehabilitácií bolo v rokoch 1994-2003 vyplatených **11 517 000 Sk** pre cca 14 000 oprávnených osôb.

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky realizovalo odškodnenie na základe zákona č. 119/1990 Zb. a zákona č. 319/1991 Zb.

Podľa zákona č. 119/1990 Zb. o súdnych rehabilitáciách bolo 21 520 žiadostí, z ktorých bolo 19 920 kladne vybavených. Celková suma priznaných finančných náhrad bola 584 000 000 Sk.

Podľa zákona č. 319/1991 Zb. bolo 13 426 žiadostí o odškodnenie, z toho bolo 3 621 kladne vybavených. Celková suma finančných náhrad v súvislosti s týmto zákonom predstavovala výšku 277 924 401 Sk.

Celková výška finančných prostriedkov na realizáciu týchto zákonov zo strany ministerstva spravodlivosti predstavuje **861 924 401 Sk.**

C. Kategórie osôb, postihnutých komunistickým režimom, ktoré doposiaľ neboli materiálne odškodnené:

1. občania označení za politicky nespoľahlivých, zaradení v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác po dobu základnej vojenskej služby k výnimočnému vojenskému cvičeniu podľa § 39 zákona číslo 92/49 Zb. (branný zákon); za vojenské tábory nútených prác sa na účely zákona číslo 87/1991 Zb. v znení neskorších predpisov považujú cestné prápory ženijného vojska zriadené od 2.8.1948 do 1.9.1950 a pomocné technické prápory (nemožno však opomenúť skutočnosť, že na účely dôchodkového zabezpečenia sa doba výkonu vojenskej služby vrátane vojenského cvičenia v PTP hodnotila ako dvojnásobná doba zamestnania, a to v tej kategórii, do ktorej bol výkon práce zaradený, ďalej za každý mesiac tejto služby sa poskytuje príplatok k dôchodku a v neposlednom rade, pokiaľ došlo v súvislosti s výkonom služby vo vojenskom tábore nútených prác k úmrtiu občana, poskytlo sa manželke, deťom, a ak ich nebolo, rodičom poškodeného jednorazové odškodnenie 100.000,- Sk v hotovosti)

V súvislosti s touto kategóriou poškodených, vypracovalo Ministerstvo obrany Slovenskej republiky „návrh zákona o poskytnutí jednorazového peňažného príspevku osobám zaradeným v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác a pozostalým manželkám po týchto osobách“.

Návrh zákona predložený Ministerstvom obrany Slovenskej republiky na medzirezortné pripomienkové konanie ešte vo februári 2002 a predpokladal dopady na štátny rozpočet Slovenskej republiky vo výške 100 mil. Sk. K návrhu zákona uplatnilo zásadné pripomienky niekoľko pripomienkujúcich subjektov, pričom rozpor s Ministerstvom financií Slovenskej republiky ohľadom dopadov návrhu zákona na štátny rozpočet sa doposiaľ nepodarilo odstrániť. Na poslednom rokovaní uskutočnenom 13. júna 2003 Ministerstvo financií Slovenskej republiky zotrvalo na zásadnom nesúhlase s predloženým návrhom zákona, a to aj pri prípadnom znížení jeho dopadov na štátny rozpočet a odporúčalo, aby o ďalšom postupe pri odškodňovaní všetkých kategórií obetí komunistického systému rozhodla vláda Slovenskej republiky. Vzhľadom na skutočnosť, že osoby zaradené v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác a pozostalé manželky po týchto osobách považuje Ministerstvo obrany Slovenskej republiky za nezanedbateľnú skupinu osôb poškodených komunistickým systémom, je potrebné hodnotiť ich odškodnenie ako mimoriadne významné a naďalej hľadať možnosti riešenia tohto problému.

2. žiaci a študenti vylúčení zo štúdia na školách poskytujúcich stredné alebo vyššie vzdelanie a na vysokých školách, pokiaľ sa tak stalo v dôsledku politickej perzekúcie alebo postupu porušujúceho všeobecne uznávané ľudské práva a slobody (rok štúdia vrátane rokov predpísaných pre ukončenie tohto štúdia, ktoré z dôvodu vylúčenia nebolo možné absolvovať sa započítava ako 2 roky zamestnania)

3. osoby, u ktorých na základe neplatného právneho úkonu došlo v rozhodnom období ku skončeniu pracovného alebo služobného pomeru alebo členského pomeru k družstvu z dôvodu politickej perzekúcie alebo postupu porušujúceho všeobecne uznávané ľudské práva a slobody (§ 21 ods.1 písm. b), c), d) a e) zákona číslo 87/1991 Zb.)

4. umelci, u ktorých na základe neplatného rozhodnutia orgánu príslušného na vykonávanie ich sociálneho zabezpečenia došlo ku skončeniu účasti na sociálnom zabezpečení a ďalej k vysloveniu, že sociálne zabezpečenie umelca nevzniká

5. osoby vedené na tzv. čiernych listinách (bez špecifikácie podmienok a okruhu oprávnených osôb, spĺňajúcich atribúty obete komunistického systému)

Problematikou odškodnenia uvedenej kategórie osôb sa zaoberal „návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na vydanie zákona o zmiernení niektorých morálnych a majetkových krívd dlhodobo prenasledovaných občanov vedených na osobitných zoznamoch (čierne listiny) a ich rodinných príslušníkov (tlač. 303), ktorý bol 04.07.2003 predložený na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky. S uvedeným materiálom vláda Slovenskej republiky uznesením č. 804/2003 na svojom rokovaní dňa 27.08.2003 vyslovila nesúhlas. Národná rada Slovenskej republiky svojim uznesením č. 479 zo dňa 19.09.2003 rozhodla, že nebude pokračovať v rokovaní o tomto návrhu zákona.

Originály zoznamu osôb z Čiernej listiny vedené pod označením „Jednotná centrálna evidencia predstaviteľov, exponentov a nositeľov pravicového oportunistu, organizátorov protistraníckych, protisocialistických a protisovietskych kampaní“ archivované Štátnym ústredným archívom v Prahe, ktorý archivuje materiály ÚV KSČ. Kópie zoznamu boli na územie Slovenskej republiky odovzdané cestou Generálnej prokuratúry Českej republiky Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky, odtiaľ Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, ktoré ich odovzdalo Slovenskému národnému archívu. Materiály boli v marci 1999 vrátené Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky. Otázka hodnovernosti zoznamu nachádzajúceho sa na území Slovenskej republiky je týmto špecifická, a preto je nevyhnutné doriešiť spôsob vydávania osvedčenia a spôsob získania údajov preň. Materiály nachádzajúce sa na území Slovenskej republiky nie sú kompletne a obsahujú iba údaje do roku 1974.

D. Záver:

V uvedeného prehľadu právnych predpisov je evidentné, že reštitučné zákony mali za cieľ zmierniť iba niektoré následky majetkových a iných krívd a je zrejmé, že nikdy nie je možné napraviť všetky krivdy. Predchádzajúce odškodňovacie predpisy svojim rozsahom dostatočne pokryli uvedenú problematiku a deklarovali aj morálnu satisfakciu všetkých poškodeným obetiam komunistického režimu.

V súčasnosti nie je možné jednoznačne vymedziť okruh oprávnených osôb, ktoré by mali byť zahrnuté do nového zákona. Problematikou sa javí predovšetkým spôsob preukázania ich nároku na odškodnenie. Výška a spôsob finančného odškodnenia závisí od možností štátneho rozpočtu, a následne preto nie

je v tejto chvíli možné špecifikovať dopad na štátny rozpočet. Takýto právny predpis by mal však jednoznačne dopad na štátny rozpočet. Zároveň je nevyhnutné zabrániť tomu, aby došlo k duplicitnému odškodňovaniu niektorých kategórií osôb. Je samozrejme na úvahu nakoľko by realizáciou takéhoto právneho predpisu mohlo dôjsť k porušeniu princípov právneho štátu, pretože predchádzajúce odškodňovacie právne predpisy ustanovovali prekluzívne lehoty, v rámci ktorých bolo možné uplatniť právo.